

Archeo-rapport 308

Het archeologisch onderzoek aan de Gorenstraat te Diest

Wouter Yperman & Maarten Smeets

Kessel-Lo, 2015
Studiebureau Archeologie bvba

Archeo-rapport 308

Het archeologisch onderzoek aan de Gorenstraat te Diest

Wouter Yperman & Maarten Smeets

**Kessel-Lo, 2015
Studiebureau Archeologie bvba**

Colofon

Archeo-rapport 308
Het archeologisch onderzoek aan de Gorenstraat te Diest

Opdrachtgever:	Aquafin NV
Projectleiding:	Maarten Smeets
Leidinggevend archeoloog:	Maarten Smeets
Auteurs:	Wouter Yperman Maarten Smeets
Foto's en tekeningen:	Studiebureau Archeologie bvba (tenzij anders vermeld)

Op alle teksten, foto's en tekeningen geldt een auteursrecht. Zonder voorafgaandelijke schriftelijke toestemming van Studiebureau Archeologie bvba mag niets uit deze uitgave worden vermenigvuldigd, bewerkt en/of openbaar gemaakt, hetzij door middel van webpublicatie, druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze ook.

D/2015/12.825/51
Studiebureau Archeologie bvba
Jozef Wautersstraat 6
3010 Kessel-Lo
www.studiebureau-archeologie.be
info@studiebureau-archeologie.be
tel: 0474/58.77.85
fax: 016/77.05.41

©2015, Studiebureau Archeologie bvba

Administratieve fiche

Site	Diest-Gorenstraat
Locatie	Vlaams-Brabant, Diest, Gorenstraat
Lambert 72- coördinaten	
Oppervlakte projectgebied	Enkele lopende meters
Kadastergegevens	Afdeling: 6 Sectie: B Percelen: 13, 66/02b en 66/02a
Opdrachtgever	Aquafin NV Dijkstraat 8, 2630 Aartselaar
Vergunningsnummer	2014/396
Vergunningshouder	Smeets Maarten
Bijzondere voorwaarden	Zie bijzondere voorwaarden bij de vergunning voor een opgraving: Diest-Gorenstraat
Termijn veldwerk	19 augustus 2015
Aard van de bedreiging	Aansluiten nieuwe gracht op de Gorenschans
Archeologische verwachting	Aansluiting op de Gorenschans

Inhoudstafel

Inhoudstafel	p. 1
Hoofdstuk 1 Inleiding	p. 3
1.1 Algemeen	p. 3
1.2 Beschrijving van het onderzoeksgebied	p. 3
1.3 Archeologische en historische voorkennis	p. 4
Hoofdstuk 2 Werkmethode	p. 7
Hoofdstuk 3 Analyse	p. 9
3.1 Lithostratigrafische en bodemkundige opbouw	p. 9
3.1.1 Algemeen	p. 9
3.1.2 Referentieprofiel	p. 10
3.2 Het sporen- en vondstenbestand	p. 11
Hoofdstuk 4 Besluit	p. 13

Hoofdstuk 1 Inleiding

1.1 Algemeen

Wegens de plannen om een nieuwe gracht aan te leggen die aansluit op de Gorenchans heeft Onroerend Erfgoed een archeologische begeleiding opgelegd (vergunningsnummer 2014/396) zonder bijzondere voorwaarden. Het terrein is gelegen aan de Gorenstraat te Diest en heeft een oppervlakte van enkele lopende meters. Het veldwerk werd uitgevoerd door Studiebureau Archeologie bvba op woensdag 19 augustus 2015. Het doel van deze werkbegeleiding is om de aansluiting van de nieuwe gracht op de Gorenchans archeologisch te onderzoeken. Wegens het ontbreken van bijzondere voorwaarden zijn er ook geen onderzoeksvragen.

1.2 Beschrijving van het onderzoeksgebied

Het terrein is gelegen in een landelijke context aan de grens met Tessenderlo (fig. 1.1) en is kadastraal gekend als Diest Afdeling: 6 Sectie: B Percelen: 13, 66/02b en 66/02a (fig. 1.2). De percelen bestonden op het moment van onderzoek uit zeer nat akkerland en een houtwal. Geo-archeologisch gezien is het projectgebied gesitueerd in de Kempen (fig. 1.3).

Fig. 1.1: Uittreksel van de topografische kaart met situering van het projectgebied¹

¹ Onderliggende kaartlaag: © Geopunt (AGIV).

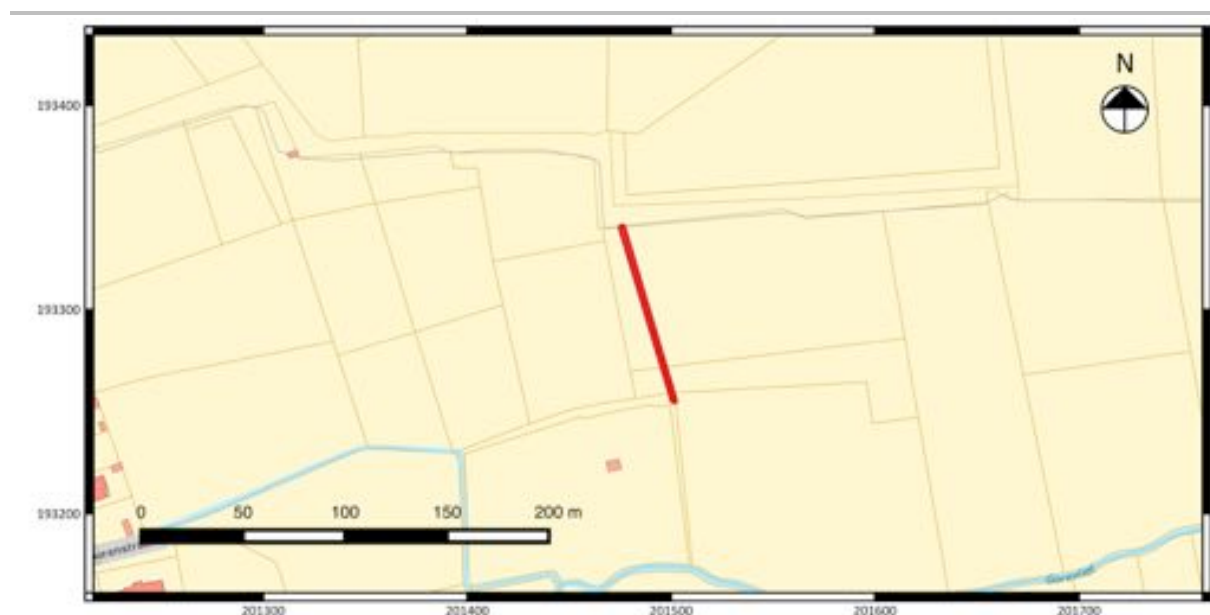

Fig. 1.2: Uittreksel van het kadasterplan met situering van het projectgebied².

Fig. 1.3: Situering van het projectgebied binnen de verschillende Vlaamse archeoregio's³.

1.3 Archeologische en historische voorkennis

In de databank van de Centrale Archeologische Inventaris (CAI) (fig. 1.4) is de Goreschans, waar de nieuwe gracht op zal aansluiten, gekend als CAI 150751. Deze schans zou omstreeks 1605 gebouwd zijn. Een schans is een vorm van verdedigingswerk dat meestal bestaat uit een eenvoudige aarden wal met voorliggende gracht. Hierin kon de burgerbevolking zich 'verschansen' bij gevaar zoals rondtrekkende roversbendes. Schansen worden doorgaans aangelegd in nattere gebieden waardoor de gracht altijd van voldoende water kon worden voorzien⁴. In tijden van vrede werd het verdedigingswerk doorgaans niet bewoond en gebruikt als weiland. In de ruimere omgeving van het projectgebied is in het oosten CAI 52293 aanwezig. Hier werden in 2006 lithische artefacten

² Onderliggende kaartlaag: © Geopunt (AGIV).

³ <https://onderzoeksbalans.onroerendergoed.be/onderzoeksbalans/archeologie>

⁴ Keijers D.M.G. (2009) Raap-Rapport 1977: Studieopdracht naar een archeologische evaluatie en waardering van 7 schansen Provincies Limburg en Vlaams-Brabant.p35-47

Het archeologisch onderzoek aan de Gorenstraat te Diest

aangetroffen die gedateerd kunnen worden in het Mesolithicum. Binnen het ensemble zouden enkele 'speciale microlieten' aanwezig zijn, al ontbreekt een verdere uitleg.

Fig. 1.4: Uittreksel uit de CAI met situering van het projectgebied⁵.

Op de Ferrariskaart (1771-1778), Atlas der Buurtwegen (1841), kaart van Vandermaelen (1846-1854) en de Popp-kaart (1842-1879) (fig. 1.5) is de Gorenschans duidelijk aanwezig. Het toponiem Schans komt ook voor op de Popp-kaart en de Atlas der Buurtwegen. De gracht die errond te situeren is, is duidelijk zichtbaar. Binnen de schans zijn geen structuren afgebeeld.

Fig. 1.5: Uittreksels van de verschillende historische kaarten met situering van het projectgebied⁶.

⁵ Onderliggende kaartlaag: © Geopunt (AGIV) & Onroerend erfgoed.

⁶ Onderliggende kaartlaag: © Geopunt (AGIV).

Hoofdstuk 2   Werkmethode

Om de potentiële impact op de Gorenschans zoveel mogelijk te beperken, werd de aanleg van de nieuwe gracht gestart aan de schans. De graafwerken werden uitgevoerd met een grachtenbak (fig. 2.1). Deze bak heeft een horizontaal vlak van ongeveer 60 cm breed en schuine wanden die onder een hoek van 45° staan. Er werd niet dieper gegraven dan nodig. Door deze werkmethode was het bijvoorbeeld niet mogelijk om een profielput te maken die voldoende diep was en beschikte over een verticale wand. Een sectie van de grachtwand werd wel schoongemaakt om te dienen als profiel. Doordat er niet dieper werd gegaan dan nodig werd, de ploeghorizont (net) niet doorbroken. Hoewel enkel de aansluiting van de nieuwe op de oude gracht archeologisch begeleid moest worden, werd een langer deel van de aanleg opgevolgd. Dit leverde echter geen extra archeologische informatie op.

Fig. 2.1: Graafmachine met grachtenbak.

Hoofdstuk 3 Analyse

3.1 Lithostratigrafische en bodemkundige opbouw

3.1.1 Algemeen

Het onderzoeksgebied ligt op een hoogte van ongeveer 22 m TAW. De Gorenschans, die duidelijk zichtbaar is op het DHM, is ongeveer 1 à 2 m hoger te situeren (fig. 3.1). De grachten in de buurt van het projectgebied komen uit in de Gorevliet, die deel uitmaakt van het Demerbekken.

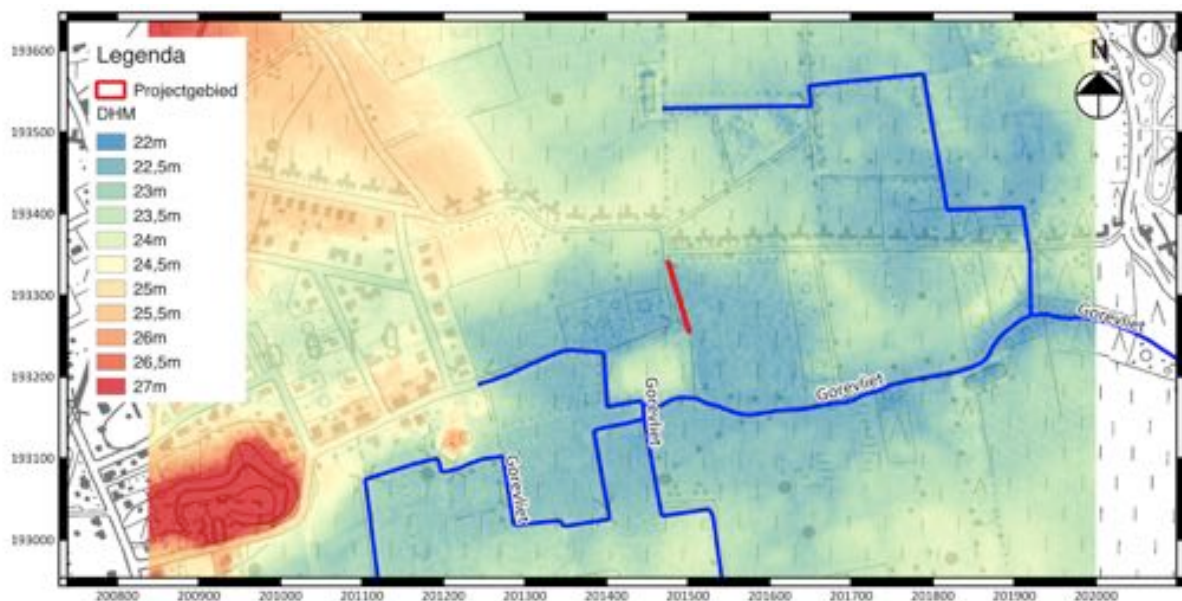

Fig. 3.1: Uittreksel van het Digitaal Hoogtemodel (DHM) met waterlopen en situering van het projectgebied⁷.

Het quartaire dek is binnen het projectgebied niet dikker dan de ploeghorizont en bevat vaak opgeploegd tertiair sediment van de formatie van Diest. Deze formatie bestaat uit heterogeen glauconiet en mica-rijk groen tot bruin zand met meerdere grindlagen, (ijzer)zandsteenbanken en kleirijke horizonten in een schuine gelaagdheid⁸. De aanwezigheid van klei maakt dat grondwater niet in de ondergrond kan indringen. Op de bodemkaart vertaalt zich dat in de aanwezigheid van Efg-
gronden binnen het projectgebied (fig. 3.2). Deze worden gekenmerkt door zeer sterk gleyige kleibodems met reductiehorizont zonder profielontwikkeling. In de buurt van de Gorenschans werd een ondiep referentieprofiel tegen de schuine wand gezet.

⁷ Onderliggende kaartlaag: © Geopunt (AGIV).

⁸ Geopunt (AGIV).

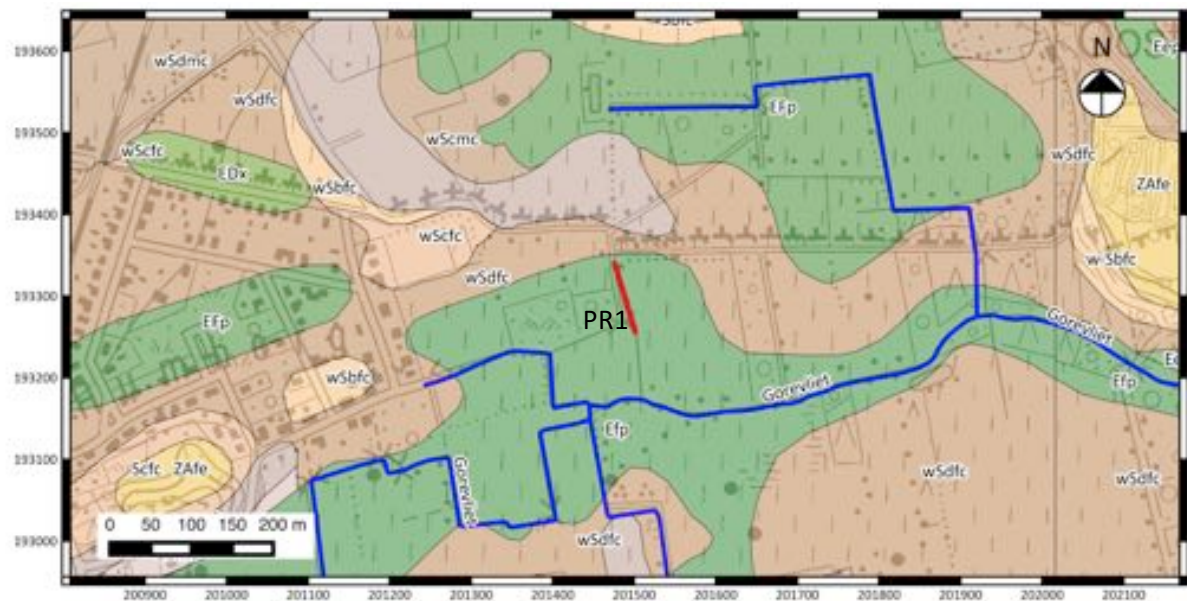

Fig. 3.2: Bodemkaart met aanduiding van het projectgebied en de locatie van het profiel⁹.

3.1.2 Referentieprofiel

Het referentieprofiel (fig. 3.3) bestaat uit een bruine ploeghorizont van brokkelig los zand met klei waarin donkerrode roestspikkels en groengrijze glauconietvlekken in aanwezig zijn.

Fig. 3.3: Referentieprofiel 1.

⁹ Onderliggende kaartlaag: © Geopunt (AGIV).

Het archeologisch onderzoek aan de Gorenstraat te Diest

Onder de ploeghorizont is een vaste oxidatiehorizont aanwezig die bestaat uit roestig gebioturbeerde klei met zand. Een discontinue zwart kleilaagje kan mogelijk humusaanrijking zijn als gevolg van het stromende grondwater. Onderaan is het donkergroene klei-zand van de formatie van Diest duidelijk zichtbaar. Het aanwezige water op de foto is grachtwater. Het grondwater rust op het zwarte kleilaagje en staat blank in de ploegvoren. De vaststellingen van de bodemkaart kloppen wat betreft de aanwezigheid van klei (E..), de vochtigheid (.f.) en de profielontwikkeling (..p).

3.2 Het sporen- en vondstenbestand

Hoewel de aanwezigheid van de schans in het landschap duidelijk is (fig. 3.4), is de beperkte omvang van de graafwerkzaamheden niet voldoende om onderzoek te doen naar de gracht. Door de ondiepe uitgraving van de nieuwe gracht werd bovendien het archeologisch vlak niet altijd aangesneden (fig. 3.5). De beperkte breedte van de graafbak liet ook niet toe om een duidelijk beeld te hebben van het archeologisch vlak, al zouden de sporen in het tertiaire sediment wel zeer duidelijk zijn.

Fig. 3.4: Zicht op de Gorenschans met op de voorgrond de gegraven aansluiting.

Fig. 3.5: Waar vooraan het archeologisch vlak nog zichtbaar is, is dat achteraan niet meer het geval.

Hoofdstuk 4   Besluit

Conform art. 4 § 2 van het Decreet houdende Bescherming van het Archeologisch Patrimonium van 30 juni 1993 (B.S. 15.09.1993), gewijzigd bij decreet van 18 mei 1999 (B.S. 08.06.1999), 28 februari 2003 (B.S. 24.03.2003), 10 maart 2006 (B.S. 7.6.2006), 27 maart 2009 (B.S. 15.5.2009) en 18 november 2011 (B.S. 13.12.2011) zijn de eigenaar en de gebruiker ertoe gehouden de archeologische monumenten die zich op hun gronden bevinden te bewaren en te beschermen en ze voor beschadiging en vernieling te behoeden.

Wegens de aansluiting van een nieuwe gracht aan de Gorenschans worden eventuele archeologische waarden in de ondergrond bedreigd. Daarom werd een archeologische evaluatie van het terrein uitgevoerd door middel van een archeologische begeleiding. Uit de resultaten van het veldwerk blijkt dat de impact van de werken geen invloed heeft op de Gorenschans of archeologische resten in de directe omgeving ervan. Desondanks blijven de algemene bepalingen die voorzien zijn in:

- het decreet van 30 juni 1993 houdende bescherming van het archeologisch patrimonium, gewijzigd bij de decreten van 18 mei 1999, 28 februari 2003, 10 maart 2006, 27 maart 2009 en 18 november 2011 (BS 08.06.1999, 24.03.2003, 07.06.2006, 15.5.2009 en 13.12.2011)
- en het besluit van de Vlaamse regering van 20 april 1994 tot uitvoering van het decreet van 30 juni 1993 houdende de bescherming van het archeologisch patrimonium, gewijzigd bij besluiten van de Vlaamse Regering van 12 december 2003, 23 juni 2006, 9 mei 2008, 4 december 2009, 1 april 2011 en 10 juni 2011

van toepassing, meer bepaald voor de bepalingen over de meldingsplicht van eventuele toevalsvondsten tijdens het verdere verloop van de werken.

